

VY_12_INOVACE_B_PD_2.SADA_36

Název klíčové aktivity: I/2 Inovace a zkvalitnění výuky směřující k rozvoji čtenářské a informační gramotnosti

Označení v TK: EU-I/2B-PD-2.sada-č.36

Autor: Mgr. Petr Drkal

Datum vytvoření: červen 2013

Název DUM: Vznik Československa

Vzdělávací oblast: Člověk a společnost

Vyučovací předmět: Dějepis

Ročník: 8.

Druh učebního materiálu: prezentace

Klíčová slova: Československo, samostatnost, Masaryk, Beneš, Štefánik, Národní výbor, 28. říjen 1918

Anotace: Žáci v této hodině pracují pod vedením učitele, který má k prezentaci výklad nového učiva. Seznamují s hlavními událostmi, které vedly ke vzniku samostatného státu, tzn. s chronologickým přehledem, významnými osobnostmi a dokumenty. Na konci prezentace odpoví na kontrolní otázky.

Vznik

Československa

- V květnu 1917 byl vydán **Manifest českých spisovatelů**, ve kterém byli čeští politici sdružení v Českém svazu vyzváni, aby hájili národní zájmy nebo ať odstoupí
- Situace se změnila také vstupem USA do války a revolucí v Rusku
- 6. ledna 1918 se sešel v Praze sněm poslanců z českých zemí a přijal **Tříkrálovou deklaraci** = žádala „za lid český a porobenou a politicky umlčenou větev slovenskou v Uhrách“ samostatnost
- 8. ledna 1918 americký prezident Wilson ve svých „čtrnácti bodech“, hovořil v bodě 10 o **autonomii pro národy habsburské říše**
- Česká domácí a zahraniční politika se spojila
- V dubnu přečetl Alois Jirásek **národní přísahu** v Obecním domě = „*Vytrváme, až pozdravíme samostatnost národa*“

Lide československý! Dělníci!

Hodina nejdůležitější
se přiblížila!

Zítřka, dne 14. října je
všeobecná stávka ve
všech zemích česko-
slovenských!

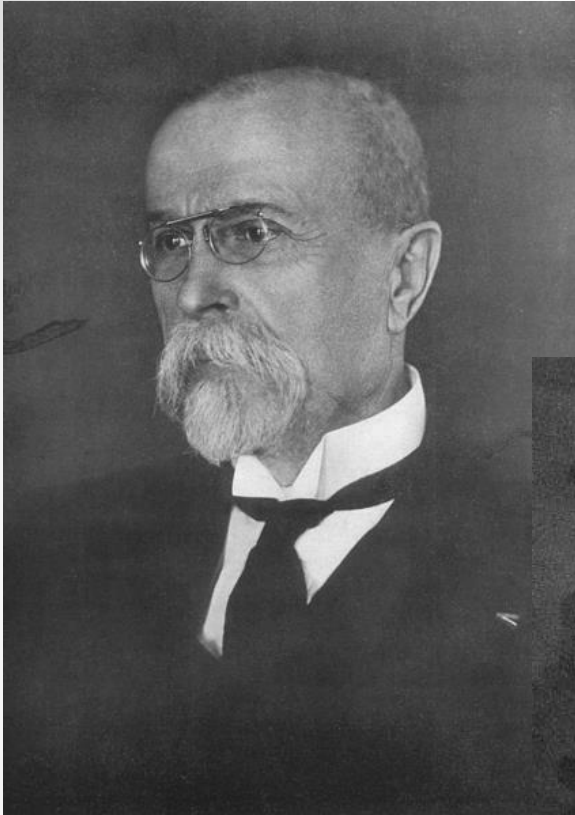
Všechno dělnictvo, všichni lidé
městský i venkovský, muži i
ženy shromáždí se o 10. hodině
dopolední na náměstí svého
města.

**Socialistická rada
československá.**

Stávka 14. 10. 1918

- v květnu 1918 se setkali představitelé českých a slovenských krajanů v **Pittsburghu** (USA) a podepsali **dohodu o spojení Čechů a Slováků** v jednom státě
- V létě se začalo připravovat převzetí moci, byl reorganizován **Národní výbor** a přijata politická a hospodářská opatření
- Díky porážkám na frontě ztrácela vláda ve Vídni kontrolu nad situací ve státě
- V září byla vytvořena **Socialistická rada**, která zorganizovala na protest proti vývozu potravin na 14. října **generální stávku**

- Během generální stávky došlo k vyhlášení samostatné Československé republiky, ale k převzetí moci nedošlo
- Stejný den byla v Paříži ustanovena **prozatímní československá vláda** v čele s **T. G. Masarykem**, ministrem zahraničí **E. Benešem** a ministrem války **M. R. Štefánikem**
- 18. října byl vydán politický program vlády **Prohlášení nezávislosti československého národa** (Washingtonská deklarace)
- 27. října se zhroutila rakouská fronta a rakousko-uherská vláda přistoupila **Andrássyho nótou** na podmínky prezidenta Wilsona (včetně práv Čechoslováků)
- Lidé v Praze si zprávu o nótě vyložili jako konec monarchie a **28. října** začali slavit konec války a **vyhlášení samostatného státu**
- Vojáci a policisté strhávali rakouské odznaky, dvouhlaví orlové byli shazováni z budov

T. G. Masaryk

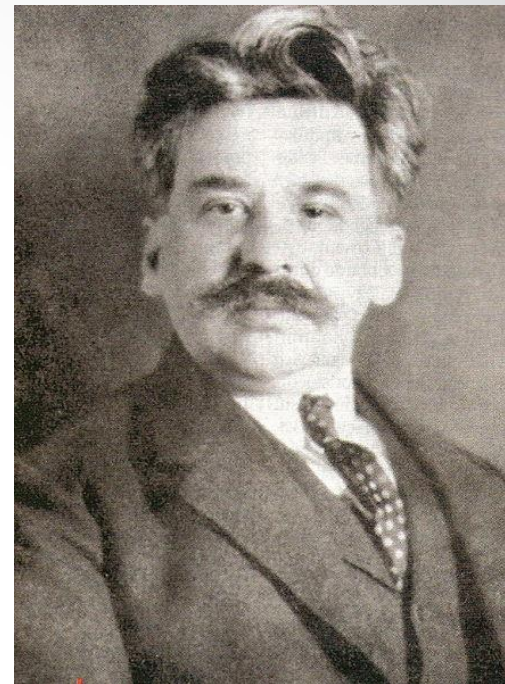
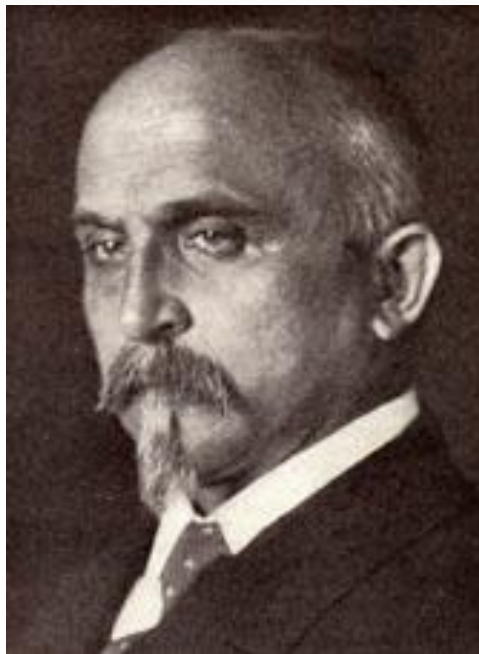
E. Beneš

M. R. Štefánik

Manifestace pražského lidu na Václavském náměstí 28. října 1918

- Odpoledne byla československá samostatnost veřejně vyhlášena na **Václavském náměstí**
- Funkci provizorní vlády převzal Národní výbor v čele s pěti politiky (A. Rašín, A. Švehla, F. Soukup, J. Stříbrný a V. Šrobár) = „**muži 28. října**“
- Večer vydal Národní výbor první zákon = **zákon o zřízení samostatného státu československého** a bylo zveřejněno **Provolání Národního výboru**
- V dalších dnech se převrat rozšířil do celých Čech a na Moravu
- 30. října se sešli slovenští politici v **Turčianském Svätém Martině**, zvolili **Slovenskou národní radu** a přijali **Deklaraci slovenského národa** (Martinská deklarace), kterou se přihlásili ke společnému státu

*"Muži 28. října"
Antonín Švehla, Alois Rašín, Jiří
Stříbrný, Vavro Šrobár a
František Soukup*

Zákon Národního výboru

Samostatný stát československý vstoupil v život. Aby zachována byla souvislost dosavadního právního řádu se stavem novým, aby nenastaly zmatky a upraven byl nerušený přechod k novému státnímu životu, nařizuje Národní výbor jménem československého národa jako vykonavatel státní svrchovanosti toto:

čl. 1. Státní formu československého státu určí národní shromáždění ve srozumění s Československou národní radou v Paříži. Orgánem jednomyslné vůle národa a také vykonavatelem státní svrchovanosti je Národní výbor¹⁾;

čl. 2. veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti;

čl. 3. všechny úřady samosprávné, státní a župní, ústavy státní, zemské, okresní a zejména obecní jsou podřízeny Národnímu výboru a prozatím úřadují a jednají dle dosavadních platných zákonů a nařízení;

čl. 4. zákon tento nabývá účinnosti dnešním dnem;

čl. 5. Národnímu výboru se ukládá, aby tento zákon provedl.

JUDr. Al. Rašín v.r. JUDr. Fr. Soukup v.r. Jiří Stříbrný v.r. Dr. Vavro Šrobár v.r. Ant. Švehla v.r.

Lide československý!

Tvůj odvěký sen stal se skutkem. Stát československý vstoupil dnešního dne v řadu samostatných, svobodných, kulturních států světa. Národní výbor, nadaný důvěrou veškerého lidu československého, přejal jako jediný a oprávněný a odpovědný činitel do svých rukou správu svého státu.

Lide československý! Vše, co podnikáš, podnikáš od tohoto okamžiku jako nový svobodný člen velké rodiny samostatných svobodných národů.

Novými činy v těchto chvílích zahajují se nové, bohdá slavné dějiny Tvoje. Nezklameš očekávání celého kulturního světa, který se žehnáním na rtech vzpomíná Tvých slavných dějin, jež vyvrcholily v nesmrtelné výkony československých legií na západním bojišti a na Sibiři. Celý svět sleduje Tvoje kroky do nového života, Tvůj vstup do země zaslíbené. Zachovej štít čistý jako jej zachovalo Tvé národní vojsko: Československá legie. Bud' si stále vědom, že jsi občanem československého státu nejen se všemi právy, nýbrž i povinnostmi.

Na počátku velikého díla ukládá Ti Národní výbor, ode dneška Tvá vláda, aby Tvé chování a Tvá radost byly důstojny velké chvíle nynější. Naši osvoboditelé Masaryk a Wilson nesmí býti zklamáni ve svém přesvědčení, že dobyli svobody lidu, který dovede sám sobě vládnouti, ni jediným rušivým činem nesmí býti zkaleny nynější veliké okamžiky, ni jediný z Vás nesmí se dopustiti ničeho, co by mohlo vrhnouti stín na čisté jméno národa.

Každý z Vás musí bezvýhradně šetřit všeho, co jinému jest svato.

Svobody osobní, majetku soukromého nesmí býti dotčeno. Podrobte se bezvýhradně rozkazu Národního výboru.

V Praze, dne 28. října 1918.

Otázky a úkoly:

1. Vyjmenujte nejdůležitější události přelomu let 1917 a 1918.
2. Čím byla důležitá Pittsburská dohoda?
3. Vysvětlete pojem generální stávka. Proč byla r. 1918 vyhlášena?
4. Kdo tvořil tzv. prozatímní vládu, kde byla sestavena?
5. Jaký úkol měli „muži 28. října“?
6. Která událost „opravdu“ potvrzovala vytvoření Československa?

Literatura:

KOLEKTIV AUTORŮ. *Dějepis 8 pro ZŠ a VG UČ.* Plzeň: Fraus, 2009. ISBN 978-80-7238-558-4

Obrázky:

Stávka 14. října. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:St%C3%A1vka_14.10.1918.jpg

Beneš. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Edvard_Bene%C5%A1.jpg

Masaryk. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Tom%C3%A1%C5%A1_Garrigue_Masaryk_1925.PNG

Štefánik. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Milan_Rastislav_%C5%A0tef%C3%A1nik.jpg

Demonstrace 28. října. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:28._%C5%99%C3%ADjen_1918.jpg

Švehla. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Anton%C3%ADn_%C5%A0vehla.jpg

Rašín. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Alois_Ra%C5%A1%C3%ADn.jpg

Sříbrný. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Ji%C5%99%C3%AD_St%C5%99%C3%ADbrn%C3%BD.jpg

Soukup. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Franti%C5%A1ek_Soukup.jpg

Šrobár. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Vavro_%C5%A0rob%C3%A1r.JPG

Zákon a Provolání Národního výboru o vzniku Československa http://www.svedomi.cz/dokdoby/181028_recepcni_zakon.htm